पाणिनीयधातुपाठपरिचायनम्

सम्पादकः

हरिप्रसाद्,वि.टि.कटम्बूर्

कालिदास संस्कृत विद्यापीठम्

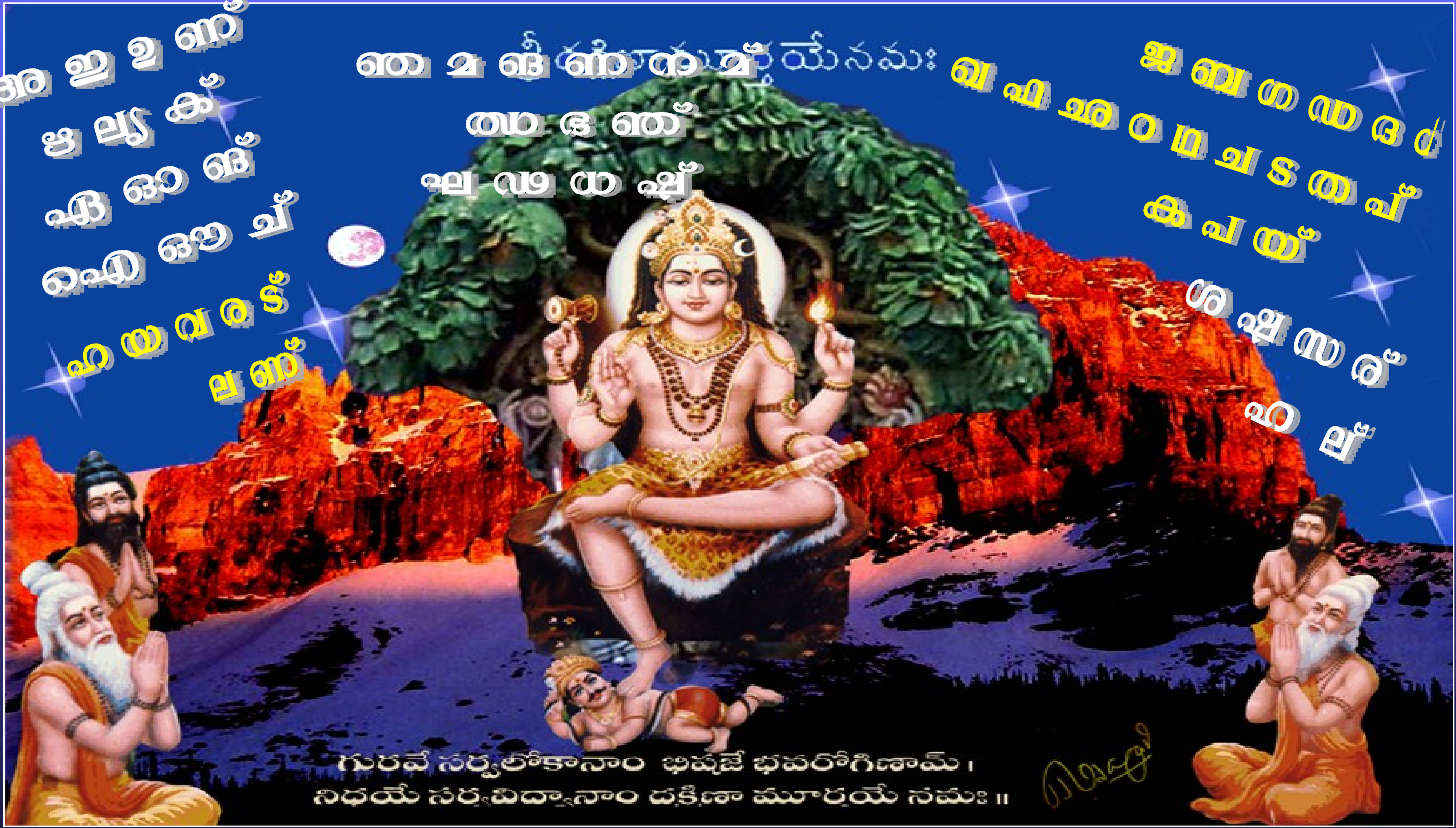

ജ്ഞാനചന്ദ്രകലാചൂഡം യശോമന്ദാകിനീധരം

വന്ദേഹം പരമാചാര്യം ദക്ഷിണാമൂർത്തിസംജ്ഞിതം

....ഹരിപ്രസാദ്,വി.ടി.കടമ്പൂര്

भागः-१

धातूनां सामान्यपरिचायनम्

हरिप्रसाद्,वि.टि.कटम्बूर्

धातवः प्राधान्येन द्विविधः

१. केवलप्रकृतिः (अव्युत्पन्नः)
२.मिश्रप्रकृतिः (व्युत्पन्नः)

മറ്റൊന്നിൽ നിന്നും രൂപം കൊള്ളാത്തവ

– കേവലപ്രകൃതി

മറ്റൊന്നിൽ നിന്നും രൂപം കൊണ്ടവ

– മിശ്രപ്രകൃതി

हरिप्रसाद्,वि.टि.कटम्बूर्

മിശ്രപ്രകൃതികളായ ധാതുക്കളെ

സനാദ്യന്തങ്ങൾ

എന്നും പറയുന്നു.

ഇച്ഛാപ്രകൃതി......(ചികീർഷതി)

പ്രയോജകപ്രകൃതി... (കാരയതി)

ചർക്കരീതം (ചേക്രിയതേ)

നാമധാതു (പുത്രയതി)

എന്നിവയാണ് മിശ്രപ്രകൃതികൾ

भूवादयो धातवः

सानाद्यन्ताः धातवः

ഭൂവാദയോ ധാതവഃ

സനാദ്യന്താഃ ധാതവഃ

എന്നീ സൂത്രങ്ങളാൽ

പാണിനിമഹർഷി

ധാതുസംജ്ഞവിധിക്കുന്നു

हरिप्रसाद्, वि.टि.कटम्बूर्

ധാതുക്കളെ പത്ത് ഗണങ്ങളായി തിരിച്ചിരിക്കുന്നു. അവ ഇപ്രകാരമാകുന്നു...

1.ഭ്വാദി ഗണം

2.അദാദി ഗണം

3.ജുഹോത്യാദി ഗണം

4.ദിവാദി ഗണം

5.സ്വാദി ഗണം

6.തുദാദി ഗണം

7.രുധാദി ഗണം

8.തനാദി ഗണം

9.ക്ര്യാദി ഗണം

10.ചുരാദി ഗണം

കുറിപ്പ്.. ഓരോ ഗണത്തിന്റെയും പേരുകൾ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നത് ആ ഗണത്തിൽപ്പെട്ട ആദ്യത്തെ ധാതുവിന്റെ പേരിലാകുന്നു.

ഭൂ ഒന്നാമത്തേതായിവരുന്ന ഗണത്തിന് ഭ്വാദി,

അദ് ആദ്യമായി വരുന്ന ഗണത്തിന് അദാദി എന്നിങ്ങനെ

ധാതുവോട് ചേർക്കുന്ന വികരണപ്രത്യയത്തിന്റെ

വ്യത്യാസമനുസരിച്ചാണ് ഈ വിഭജനം.

ധാതുക്കളോട് ചേർക്കുന്ന വികരണപ്രത്യയങ്ങൾ ഇവയാണ്

1.ഭ്വാദി – ശപ് (അ)

2.അദാദി –ലുക് (ശൂന്യം)

3.ജുഹോത്യാദി– ശ്ലുഃ(ശൂന്യം)

4.ദിവാദി – ശ്യൻ (യ)

5.സ്വാദി – ശ്നുഃ (നു)

6.തുദാദി –ശഃ (അ)

7.രുധാദി– ശ്നമ് (ന)

8.തനാദി –ഉഃ (ഉ)

9.ക്ര്യാദി –ശ്നാ (നാ)

10.ചുരാദി – ണിച്,ശപ് (അയ)

കുറിപ്പ്ഃ വികരണപ്രത്യയങ്ങളിൽ ചേർത്തിരിക്കുന്ന ഇത്തുകൾ നീക്കിയതിനു ശേഷമുള്ള പ്രത്യയസ്വരൂപമാണ് ബ്രാക്കറ്റിൽ കൊടുത്തിരിക്കുന്നത്. ഉദാഹരണ ത്തിന് പ്രഥമഗണമായ ഭ്വാദിഗണത്തിലെ ധാതുക്കളോട് ചേർക്കുന്ന പ്രത്യയ മാണ് ശപ്. അതിൽ ശകാര– പകാരങ്ങൾ ഇത്തുകളാണ്. ശേഷിക്കുന്ന പ്രത്യയാംശം അ എന്നതുമാത്രമാണ്. രണ്ടും മൂന്നും ഗണത്തിൽപ്പെട്ട ധാതുക്ക ൾക്ക് പ്രത്യേകിച്ചു പ്രത്യയങ്ങളില്ല. എങ്കിലും അവയെ ശൂന്യപ്രത്യയം എന്ന പേരിലാണ് പാണിനിമഹർഷി വിധിച്ചിരിക്കുന്നത്.

हरिप्रसाद्, वि.टि. कटम्बूर्

വികരണപ്രത്യയങ്ങളെ അതാത് ഗണങ്ങളോട്കൂടെ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മേല്പുത്തൂരിന്റെ പ്രസിദ്ധപദ്യം താഴെ കൊടുക്കുന്നു

ഭൂവാദൗ ശപ്,അദാദികേഷു ലുഗപി,

ശ്ലുഃ സ്യാത് ജുഹോത്യാദിഷു

ശ്യൻ ദൈവാദികധാതുഷു, ശ്നുരപി ച

സ്വാദൗ, തുദാദൗ തു ശഃ

രുധ്യാദൗ ശ്നമ്, അഥോ തനാദിഷു ഭവേദ്

ഉഃ പ്രത്യയഃ, ക്ര്യാദിഷു

ശ്നാ സ്യാത്, സ്വാർത്ഥികണിച് ചുരാദിഷു, പുനഃ

തത്രാപി ശപ് ജായതേ

....പ്രക്രിയാസർവ്വസ്വം

हरिप्रसाद्, पि.टि.कटम्बूर्

വികരണപ്രത്യയങ്ങയളും പുരുഷപ്രത്യങ്ങളും ധാതുവോട് ചേർന്നാലുണ്ടാകുന്ന രൂപമാതൃക

ധാതു	വികരണപ്രത്യയം	പുരുഷപ്രത്യയം		സിദ്ധരൂപം
1. പഠ് +	അ +	തി	=	പഠതി
2. ഹൻ +	.....+	തി	=	ഹന്തി
3. ഹു +	..... +	തി	=	ജുഹോതി
4. ദിവ്+	യ +	തി	=	ദീവ്യതി
5. സു +	നു +	തി	=	സുനോതി
6. തുദ്+	അ +	തി	=	തുദതി
7. രുധ് +	ന +	തി	=	രുണദ്ധി
8. തൻ +	ഉ +	തി	=	തനോതി
9. ക്രീ +	നാ+	തി	=	ക്രീണാതി
10. ചുര് +	അയ+	തി	=	ചോരയതി

हरिप्रसाद्,वि.टि.कटम्बूर्

कानिचिदुदाहरणानि

१. भ्वादिगणम् (१०००..)

- भू + अ + ति = भवति
- पठ् + अ + ति = पठति
- हस् + अ + ति = हसति
- क्रीड् + अ + ति = क्रीडति
- धाव् + अ + ति = धावति
- चल् + अ + ति = चलति
- पच् + अ + ति = पचति

वन्द् + अ + ते = वन्दते

रम् + अ + ते = रमते

एध् + अ + ते = एधते

डय् + अ + ते = डयते

कम्प् + अ + ते = कम्पते

लभ् + अ + ते = लभते

पच् + अ + ते = पचते

२. अदादि (७२)

अद् + ति = अत्ति

हन् + ति = हन्ति

या + ति = याति

मा + ति = माति

पा + ति = पाति

अस् + ति = अस्ति

वा + ति = वाति

वच् + ति = वक्ति

३.जुहोत्यादि(२४)

हु + ति = जुहोति

मा + ति = मिमीते

दा + ति = ददाति

धा + ति = दधाति

हा + ति = जहाति

पृ + ति = पिपर्ति

भृ + ति = बिभर्ति

निज् + ति = नेनेक्ति

HARIPRASAD,V,T,KADAMBOOR

४.दिवादि(१४०)

दिव् + य + ति = दीव्यति
शम् + य + ति = शाम्यति
द्रुह् + य + ति = द्रुह्यति
क्लिश् + य + ति = क्लिश्यति
नश् + य + ति = नश्यति
नृत् + य + ति = नृत्यति
शुष् + य + ति = शुष्यति
सीव् + य + ति = सीव्यति

HARIPRASAD,V.T.KADAMBOOR

बुध् + य + ते = बुध्यते
युज् + य + ते = युज्यते
मन् + य + ते = मन्यते
सू + य + ते = सूयते
विद् + य + ते = विद्यते
पी + य + ते = पीयते
दू + य + ते = दूयते
तप् + य + ते = तप्यते

ഹരിപ്രസാദ്,വി.ടി.കടമ്പൂര്

५.स्वादि(३४)

अश् + नु + ति = अश्नोति

धू + नु + ति = धुनोति

शक् + नु + ति = शक्नोति

श्रु + नु + ति = श्रृणोति

वृ + नु + ति = वृणोति

दु + नु + ति = दुनोति

आप् + नु + ति = आप्नोति

सु + नु + ति = सुनोति

६.तुदादि(१५७)

तुद् + अ + ति = तुदति

गुम्फ् + अ + ति = गुम्फति

छुर् + अ + ति = छुरति

नुद् + अ + ति = नुदति

ऋच् + अ + ति = ऋचति

तुद् + अ + ति = तुदति

क्षिप् + अ + ति = क्षिपति

कृष् + अ + ति = कर्षति

HARIPRASAD, V.T.KADAMBOOR

७.रुधादि(३५)

रुध् + न + ति = रुणद्धि

हिंस् + न + ति = हिनस्ति

युज् + न + ति = युनक्ति

पिष् + न + ति = पिनष्टि

छिद् + न + ति = छिनत्ति

भिद् + न + ति = भिनत्ति

भुज् + न + ति = भुनक्ति

८.तनादि(१०)

तन् + उ + ति = तनोति

कृ + उ + ति = करोति

क्षिण् + उ + ति = क्षिणोति

ऋण् + उ + ति = अर्णोति

क्षण् + उ + ति = क्षणोति

घृण् + उ + ति = घृणोति

मन् + उ + ति = मनोति

HARIPRASAD,V,T,KADAMBOOR

തനാദി ഗണത്തിൽ ആകെ പത്ത് ധാതുക്കളേയുള്ളൂ.കേവലം പരസ്മൈപദികളുമില്ല

९.क्र्यादि(६१)

क्री + ना + ति = क्रीणाति

पु + ना + ति = पुनाति

अश् + ना + ति =अश्नाति

मथ् + ना + ति = मथ्नाति

लु + ना + ति = लुनाति

बन्ध् + ना + ति =बध्नाति

ज्ञा + ना + ति = जानाति

ग्रह् + ना + ति =गृह्णाति

१०.चुरादि(४१०)

अंश् + अय + ति अंशयति

अङ्क् + अय + ति =अङ्कयति

अर्ह् + अय + ति =अर्हयति

कथ् + अय + ति =कथयति

तड् + अय + ति =ताडयति

गण् + अय + ति =गणयति

मृज् + अय + ति =मार्जयति

पाल् + अय + ति = पालयति

HARIPRASAD,V,T,KADAMBOOR

ധാതുക്കളുടെ പദഭേദങ്ങൾ

- ധാതുക്കളോട് ചേർക്കുന്ന പുരുഷപ്രത്യയങ്ങൾ രണ്ടുതരത്തിലുണ്ട്,
- പരസ്മൈപദി പ്രത്യയങ്ങളും
- ആത്മനേപദി പ്രത്യയങ്ങളും.
- ഇതിൽ പരസ്മൈപദി പ്രത്യയങ്ങൾ ചേരുന്ന ധാതുക്കളെ പരസ്മൈപദി ധാതുക്കളെന്നും ആത്മനേപദി പ്രത്യയങ്ങൾ ചേരുന്ന ധാതുക്കളെ ആത്മനേപദി ധാതുക്കളെന്നും പറയുന്നു. ചിലധാതുക്കളോട് രണ്ടുതരം പ്രത്യയങ്ങളും ചേരുന്നുണ്ട്. അത്തരം ധാതുക്കളെ ഉഭയപദി ധാതുക്കളെന്നും പറയുന്നു.

हरिप्रसाद्, वि.टि.कटम्बूर्

സകർമ്മക–അകർമ്മക ധാതുക്കൾ

ധാതുക്കളെ സകർമ്മകധാതുക്കളെന്നും അകർമ്മകധാതുക്കളെന്നും രണ്ടായി വിഭജിച്ചിരിക്കുന്നു.

ധാതുക്കൾക്കെല്ലാം ഫലം,വ്യാപാരം എന്നിങ്ങനെ രണ്ടു ഭാഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. ഫലവ്യാപാരങ്ങൾ ഒന്നിനെത്തന്നെ ആശ്രയിക്കയൊണെങ്കിൽ അവിടെ കർമ്മം ഉണ്ടായിരിക്കില്ല. വ്യാപാരം കർത്താവിൽ നില്ക്കുകയും ഫലം മറ്റൊന്നിനെ പ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ അവിടെ കർമ്മം ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇതാണ് സകർമ്മകാകർമ്മകഭേദത്തിനു കാരണം.

HARIPRASAD,V.T.KADAMBOOR

–1–

ധാതവോ ഭ്വാദയോ ജ്ഞേയാഃ
തേഷു കേചിദ് അകർമ്മകാഃ
സകർമ്മകാശ്ച കതിചിത്
കതിചിച്ച ദ്വികർമ്മകാഃ

–2–

ഫല–വ്യാപാരയോരേക–
നിഷ്ഠതായാം അകർമ്മകഃ
ധാതുസ്തയോർധർമ്മിഭേദേ
സകർമ്മക ഉദാഹൃതഃ

HARIPRASAD,V.T.KADAMBOOR

-3-

ലജ്ജാ-സത്താ-സ്ഥിതി-ജാഗരണം

വൃദ്ധി-ക്ഷയ-ഭയ-ജീവന-മരണം.

ശയന-ക്രീഡാ-രുചി-ദീപ്ത്യർത്ഥം

ധാതുഗണം തം **അകർമ്മക**മാഹുഃ

-4-

ഗമനേ-ഭക്ഷണേ-യാനേ-ഹനനേ-ഭാഷണേ-തഥാ

അർജനേ-വർജനേ-പാനേ-രക്ഷണേ-കരണേ-തഥാ

പരിധാനേ- തഥാ ദാനേ-ശ്രവണേ-ക്ഷാലനേ-തഥാ

ഭജനേ-നമനേ-ത്യാഗേ-സേവനേ-ഹവനേ-തഥാ

എവമാദിഷു വാച്യേഷു ധാതവഃ **കർമസംയുതാഃ**

അഭിപ്രായം
അറിയിക്കുമല്ലോ?
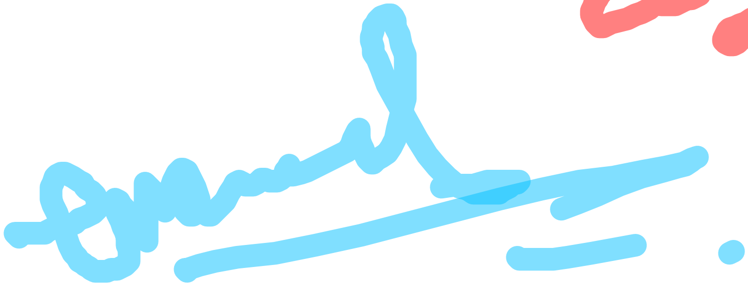
ഹരിപ്രസാദ്.വി.വി
കടത്തൂര്